

TREBALL SOCIAL COMUNITARI. PLA DOCENT 2007-08

1. Dades de l'assignatura

Nom de l'assignatura:	TREBALL SOCIAL COMUNITARI
Codi de l'assignatura:	622013
Ensenyament:	Treball Social
Curs acadèmic:	2007-08
Tipus d'assignatura:	Troncal.
Impartició:	Segon semestre.
Grup:	M1 i T1
Crèdits:	7,5 (crèdits teòrics: 4,5; crèdits pràctics: 3)
Llengua:	Català
Departament:	Teoria i Història de l'Educació. Secció Departamental de Treball Social i Serveis Socials
Professorat:	J. Manuel Barbero García; Ferran Cortés Izquierdo; Marta Llobet Estany

Prerequisits: no existeixen

2. Objectius d'aprenentatge en l'assignatura

Mitjançant l'assignatura l'estudiant assoleix un conjunt de competències que li permeten realitzar l'abordatge de situacions socials col·lectives mitjançant l'organització de poblacions i convertir l'estudiant en expert en aquesta metodologia d'intervenció.

En concret, l'assignatura pretén realitzar una formació científica acurada que permeti a l'estudiant:

- a) Identificar i comprendre els trets, els contextos, els objectes, els objectius, les operacions i les tècniques de la intervenció col·lectiva i del treball comunitari,
- b) realitzar una aproximació al desenvolupament històric de l'intervenció col·lectiva, als seus autors principals i als contextos de realització actual,
- c) desenvolupar destreses tècniques per a la construcció de coneixements i diagnòstics sobre situacions socials col·lectives,
- d) desenvolupar destreses tècniques per a intervenir en dites situacions socials col·lectives mitjançant l'organització de grups de la població, el seu acompanyament i la seva orientació estratègica,
- e) desenvolupar destreses per conduir adequadament una reunió (reunions de petit i de gran format) i per a la presa democràtica de decisions
- f) desenvolupar destreses tècniques per convertir la construcció de coneixements, la planificació i l'avaluació en oportunitat de participació de la gent. Això significa saber aplicar un conjunt de tècniques per a organitzar la participació i animar la creativitat en les elaboracions col·lectives;

saber aplicar un conjunt de tècniques per a la conducció del treball en petit grups, grans grups i formats de taller, etc.

- g) Ser capaç de realitzar observació i diagnòstic de les relacions interpersonals, de les dinàmiques de funcionament d'una organització que li permetin orientar la pròpia tasca professional d'acompanyament i animació de l'organització-motor i dels liderats interns.
- h) Ser capaç de reconèixer el paper de la informació i comunicació en les pràctiques organitzatives. Reconèixer la importància de la proximitat en la informació i comunicació social.

3. Blocs de continguts i activitats a desenvolupar en cada un dels temes:

PRIMERA PART: EL TREBALL SOCIAL I COMUNITARI EN EL CONTEXT SOCIAL ACTUAL

Tema 1: Les relacions entre el Treball Social i el Treball Comunitari

- 1.1. El treball social com un enfoc global.
- 1.2. El treball comunitari com una de les estratègies metodològiques del treball social.
- 1.3. El treball comunitari com un espai de trobada interdisciplinar.

Tema 2: El Treball comunitari i la seva delimitació

- 2.1. El Treball Comunitari com una pràctica organitzativa per a promoure un projecte de desenvolupament social
- 2.2. Estratègies i models d'organització comunitària
- 2.3. Un procés organitzatiu en l'àmbit de la intervenció social

Tema 3: El context social actual i l'exercici del Treball Comunitari.

- 3.1. Evolució històrica del Treball Social Comunitari.
- 3.2. Canvis socials que justifiquen la necessitat de promoure la democràcia participativa i el treball comunitari.
- 3.3. Característiques dels diversos actors socials presents a la comunitat.
- 3.4. Una mirada general a les experiències actuals de treball comunitari.

SEGONA PART: ELS OBJECTIUS I ELS REPTES PROFESSIONALS DEL TREBALL COMUNITARI:

Tema 4: Societat i Comunitat en Treball Comunitari

- 4.1. La "Comunitat" y la "Societat": el Treball Social i aquesta realitat que anomenem societat, les connotacions del concepte de "comunitat" i el seu contingut ideològic.
- 4.2. La possible utilització de conceptes alternatius. L'interès del concepte de "xarxa social" com a concepte operatiu.

TEMA 5: Objectius i beneficis del Treball Comunitari

- 5.1. El desenvolupament social com un “objectiu de procés”.
- 5.2. Beneficis del Treball Comunitari: dimensió cultural-simbòlica, dimensió relacional, dimensió educativa, dimensió política.

TEMA 6: El perfil i el rol del treballador comunitari

- 6.1. Qualitats, disposicions i estils del treballador comunitari
- 6.2. Rols i funcions del treballador comunitari.
- 6.3. La intensitat de la intervenció i presència del treballador comunitari

TERCERA PART: LA ENTRADA DEL TREBALLADOR COMUNITARI EN L'ESPAI SOCIAL D'INTERVENCIÓ

Tema 7: Inmersió en l'espai social en el que intervenir, aproximació a la gent i a les situacions socials.

- 7.1. Cap a una epistemologia implicativa: si vols saber d'alguna cosa, intenta canviar-la.
- 7.2. Sistematitzar el que es fa des dels primers moments: conèixer i establir contactes
- 7.3. Conèixer el barri: l'aproximació al barri o al perfil del territori. L'objectiu, les dades a recollir, proposta per recollir la informació.
- 7.4. La interpretació de cara a l'acció: el diagnòstic professional.

Tema 8: La definició del projecte professional i l'actuació estratègica.

- 8.1. El projecte d'intervenció emergeix de la reflexió.
- 8.2. L'elaboració del projecte professional o el projecte d'influència del Treballador Comunitari.
- 8.3. Negociar i debatre el projecte amb l'equip i l'entitat propis. Guanyar voluntats favorables a la intervenció en el barri.
- 8.4. L'actuació estratègica: enfront a la idea de planificació total, la transacció i la negociació entre projectes.

QUARTA PART: CREAR I SOSTENIR L'ORGANITZACIÓ

Tema 9: Desenvolupar la voluntat d'actuar, organitzar i dinamitzar el grup motor.

- 9.1. Motivar. Denunciar problemes i anunciar solucions, activitats sensibilizadores.
- 9.2. Constituir el grup motor i l'ajuda en els primers moments del grup.
- 9.3. Tècniques del pensament en grup
- 9.4. La reunió com a conducta fonamental del grup
- 9.5. La presa de decisions

Tema 10: Formalitzar l'organització, guanyar presència i recolzaments

- 10.1. Constituir-se en associació i guanyar legitimitat social.
- 10.2. Guanyar presència i recolzaments.
- 10.3. L'organització i les seves relacions externes
- 10.4. La informació i la comunicació.

QUINTA PART: EL DIAGNÒSTIC, EL PROJECTE I L'ACCIÓ COL·LECTIVA

Tema 11: Construir el diagnòstic col·lectiu

- 11.1. Convertir les operacions del procediment professional en oportunitat d'acció de les poblacions.
- 11.2. El diagnòstic comú i la investigació participativa.
- 11.3. Característiques d'una investigació participativa
- 11.4. Desenvolupar la investigació participativa

Tema 12: El projecte i l'acció col·lectiva

- 12.1. Construir la paraula comú.
- 12.2. La elaboració del projecte col·lectiu o la planificació participativa.
- 12.3. L'aplicació estratègica del projecte col·lectiu: orientacions estratègiques i tàctiques.
- 12.4. Avaluar i redefinir el projecte col·lectiu.

TEMA 13: Tècniques per organitzar la participació i animar la creativitat.

- 13.1. Tècniques d'organització i animació de la participació: la caixa d'eines.

4. Metodologia i organització general de l'assignatura

Per a assolir els objectius d'aprenentatge establerts, l'estudiant hauria de participar a les classes i tallers, elaborar els treball de curs seguint les orientacions del professor i fer les lectures recomanades.

4.1. Espais de treball dinamitzats pel professor

4.1.1. Les classes

Les classes es desenvolupen durant 3 hores setmanals, en dues sessions de 1½ hores. Per al seu major aprofitament, es proposa dividir aquestes sessions en dues parts amb activitats diferenciades:

a) **La primera part de la classe** tindrà una durada de 50 minuts aproximadament i es centrarà en l'exposició del professor de continguts bàsics del temari de l'assignatura il·lustrant les explicacions amb exemples, presentant les lectures de referència de cada un dels temes i buscant la complicitat amb els estudiants per a que aportin les opinions, dubtes i experiències.

b) **La segona part de la classe** tindrà una durada de 30 minuts aproximadament i es centrarà en activitats que pretenen l'elaboració col·lectiva (en petits grups o en grup d'aula). Aquest treball s'organitzarà entorn de la lectura i debat d'alguns textos generadors i entorn de la projecció d'audiovisual d'algunes experiències de treball comunitari i de l'exposició per part dels estudiants dels treballs "Aprendre ensenyant".

4.1.2. Els Tallers de Treball Comunitari

a) Els Tallers es realitzen en una sessió setmanal d'1½ o 2 hores de durada. Es tracta d'un espai grupal d'experimentació i construcció cooperativa de coneixements entorn de diverses operacions del Treball Comunitari. Es desenvoluparan els dijous en grups de 8-9 alumnes. Un equip de 6 professors realitzen el disseny, el seguiment organitzatiu i l'animació d'aquesta activitat. L'activitat es recolza en un disseny previ recollit en una publicació digital titulada "Quadern dels tallers de Treball Comunitari". Aquesta publicació recull la justificació pedagògica d'aquesta activitat i les instruccions per a desenvolupar els tallers.

Les situacions a resoldre en els tallers enfronten els equips d'estudiants amb les habilitats relacionals i amb les destreses necessàries per a l'anàlisi, el disseny, l'organització i l'animació d'activitats col·lectives.

Cada grup de treball haurà d'elaborar un Dossier de Tallers que lliurarà al final de curs.

b) Aquells estudiants que no puguin realitzar els tallers realitzaran un treball individual basat en els mateixos materials dels tallers, tot realitzant un esforç singular per construir un marc de reflexió teòrica com alternativa a l'intercanvi i el debat dels grups.

4.1.3. El dossier electrònic

En aquest espai virtual, l'estudiant pot accedir a tota la documentació e informacions de referència de l'assignatura: el programa del curs, orientacions per a la realització del diverses treballs, documentació de suport a les classes, el quadern dels tallers, algunes de les lectures recomanades, links per a accedir a les webs d'experiències comunitàries rellevants, etc.

4.1.4. La tutoria

Mitjançant la tutoria, es preten ajudar a l'estudiant a resoldre dubtes entorn dels continguts de l'assignatura i, sobretot, orientar el seu treball autònom.

Aquest suport es desenvolupa a través del correu electrònic o de manera presencial després de les classes (si es tracta d'una consulta puntual), en despatx en horari de tutoria o en entrevista concertada si es tractés d'una consulta més àmplia.

4.2. Treball autònom de l'estudiant

4.2.1. Treball "Experiències i projectes"

L'estudiant haurà d'escollir una de les següents modalitats de treball :

- **Relat d'una experiència organitzativa.** Es tracta de reconstruir, en forma de relat, una experiència organitzativa que hagi viscut el propi estudiant (que afecta la seva biografia) o, en absència d'aquesta, que hagi afectat la societat més pròxima a ell (d'algún familiar o amic, d'algún veí, del barri o poble, etc.). La reconstrucció d'aquesta experiència organitzativa pot seguir el fil argumental que l'estudiant consideri més adequat (el guió és personal, inclús aquell que narrativament sigui més convenient). Els professors aportaran una relació d'aspectes per tal que el relat sigui més

complet, però no és un guió per a construir el relat (més informació en document específic en el dossier electrònic).

- **Projecte d'intervenció comunitària.** Aquest treball consistirà en elaborar un projecte d'intervenció comunitària però no pas entorn de problemes que afecten als altres o que tenen caracter "públic", sino entorn a l'abordatge de situacions que l'estudiant sent "de veritat" o que l'il·lusionen especialment. Es tracta de centrar la mirada sobre allò que ens afecta, ens ha afectat o ens afectarà de debò (a l'adolescent, a l'infant, a l'estudiant, al futur professional, etc.) o sobre allò que desitjem, tractar de explicitar-lo i plantejar-se fer un viatge a l'utopia (projectar com avançar cap a la realitat que voldriem).
- **Altres modalitats de treball** que s'acordin amb el professor.

Aquest treball es pot desenvolupar en petit grup (3 persones com a orientació) o individualment. El format en el que es presenti (pot ser un document escrit, una presentació oral a classe, un video o cd, un pòster, etc.).

4.2.2. Treball "Aprendre, ensenyant"

Aquesta activitat es realitza en grup (els mateixos que els de Tallers de Treball Comunitari) i consisteix en el següent:

- a) Desenvolupar (individualment) la lectura d'una obra de treball comunitari recomanada i acordada amb el professor.
- b) Debatre en grup per elaborar una selecció de idees que vertebrin l'obra: quines son les tesis principals i secundàries de l'obra.
- c) Elaborar un resum d'aquestes idees més importants de l'obra per difondre com a lectura dels companys de classe (10 pàgines aproximadament). Aquests resums es penjaran en el dossier electrònic com a material per preparar la prova final de l'assignatura.
- d) El professor valorarà la possibilitat de que el grup realitzi una exposició a l'aula (amb una durada no superior a 20 minuts) de les idees més importants de l'obra i les reflexions complementaries que es considerin oportunes (dubtes, crítiques, vàlua de l'obra, etc.). La modalitat d'exposició pot ser variada (organitzant un debat públic entre els membres del grup, explicació recolzada amb Power Point, etc.).

La realització i lliurament d'aquest treball a la classe i en format electrònic es realitzarà seguint un calendari acordat amb el professor.

5. Avaluació acreditativa dels aprenentages

5.1. Plantejament general de l'avaluació

Una de les responsabilitats del professor de l'assignatura Treball Social Comunitari és garantir, en representació de la Universitat, que aquest estudiant té els coneixements, habilitats i actituds adients per a exercir la pràctica professional del treball comunitari.

Però també ens cal considerar l'avaluació com una activitat al servei del mateix procés d'aprenentatge. En aquest sentit, entenem que una avaluació continuada permet a l'estudiant realitzar una millor distribució del seu treball al llarg del curs i al professor realitzar devolucions que permetin als estudiants motivar-se més i informar-se d'allò que es pot de millorar.

5.2. Calendari de l'avaluació

L'avaluació continuada seguirà el següent calendari de lliurament de treballs:

Tipus de treball	Calendari de lliurament i d'avaluació
Treball "Aprendre, ensenyant"	Al llarg del mes de Març conforme al calendari establert pel professor. Els professors realitzaran devolució a mesura que es van lliurant els treballs.
Treball "Experiències i projectes"	Principis de Maig.
Dossier dels Tallers de Treball Comunitari	- A partir dels 3 primers tallers, els tutors realitzaran "grup per grup" una proposta de millorament dels registres que es realitzen dels tallers. - El dossier definitiu es lliurarà el darrer dia de classe del mes de Maig.
Examen Final	Seguirem el calendari oficial: Juny.

5.3. Criteris d'avaluació

Una vegada superats tots i cada un dels treballs de que es compona l'assignatura, la nota final de l'alumne es configura considerant les notes dels crèdits teòrics i dels crèdits pràctics. Les fórmules de càlcul seran les següents:

a) Configuració de la nota dels crèdits teòrics:

Nota de l'exàmen final (fins a 7 punts) + Nota del treball "Aprendre ensenyant" (fins a 3 punts).

b) Configuració de la nota dels crèdits pràctics:

Nota dels Tallers (fins a 7 punts) + Treball de curs (3 punts).

b) Càlcul de la nota final:

$$\text{Nota final} = \frac{(\text{Nota crèdits teòrics}) + (\text{Nota crèdits pràctics})}{2}$$

5.4. Indicadors d'avaluació

5.4.1. L'avaluació dels Tallers:

Cada un dels grups de treball presentaran a finals del curs un Dossier dels tallers que haurà de contenir: c) Una descripció, anàlisi i valoració de cada una de les reunions del grup (assistents, objectius de la sessió de treball, dinàmica o desenvolupament de la reunió, avaluació de la sessió i els acords presos), b) Recull de la elaboració realitzada en cada un dels tallers; c) Valoració general de l'experiència amb apunts entorn del disseny del taller i propostes pel seu millorament. S'avaluarà la claretat expositiva i formal dels registres i es tindran en compte les observacions del professor dels dinàmiques del grup i de la participació de cada membre.

Els tallers son d'assistència obligatòria per aquells que decideixen realitzar-los (màxim 3 absències).

5.4.2. L'avaluació del Treball "Aprendre, ensenyant":

Per construir l'avaluació es prendran en consideració 3 aspectes: la qualitat del resum de l'obra lliurada per a la seva difusió en el dossier electrònic (selecció de l'essencial, claretat expositiva i correcció formal), el desenvolupament de l'exposició a classe si hi hagués (claredat expositiva i ús adequat dels mitjans).

5.4.3. Avaluació del Treball "Experiències i projectes comunitaris" :

Per a construir l'avaluació es consideraran la complitud dels relats i projectes construïts (seguint les orientacions i guions específics), la claredat expositiva i la qualitat formal dels documents, la creativitat/originalitat de les elaboracions, la significativitat (vinclle del projecte amb inquietuds, preocupacions i il·lusions personals o proximitat de l'experiència relatada amb l'entorn social, emocional o biogràfic de l'estudiant).

5.4.4. Avaluació de l'Examen:

L'avaluació de l'examen final prendrà en consideració la correcta resposta de les preguntes que es realitzin o la resolució satisfactoria de les situacions que es plantegin (domini de continguts de la matèria), la claredat expositiva i la correcció formal.

5.5. Avaluació única:

Els alumnes que ho sol·licitin al professor podran acollir-se formalment a la realització d'una avaluació única Els alumnes que s'acullin a aquesta modalitat realitzaran de manera individual el conjunt de treballs establerts en l'assignatura (seguint, com en el cas dels Tallers, aquelles

indicacions específiques per a la realització individual del treball) i els lliuraran el dia oficial d'examen.

6. Fonts d'informació bàsica

L'estudiant reforçarà i completarà les explicacions de classe amb un seguit de lectures. Per assolir l'excel·lència en el seu procés d'aprenentatge, considerem imprescindible que l'estudiant universitari adquireixi un hàbit de lectura.

a) Llibres de referència

BARBERO, J.M (2002): **El Trabajo Social en España**; Zaragoza, Mira Editores.

BARBERO, M.; CORTÈS, F. (2005). **Trabajo comunitario, organización y desarrollo social**. Madrid, Alianza Editorial.

CEMBRANOS, F.; MEDINA, J.A. (2003) **Grupos inteligentes. Teoría y práctica del trabajo en equipo**, Madrid, Educación Popular.

GUILLET, J-C (2006): **La animación en la Comunidad. Un modelo de animación socioeducativa**. Barcelona Graò.

MARCHIONI, M. (1999): **Comunidad, participación y desarrollo. Teoría y metodología de la intervención comunitaria**. Madrid, Editorial Popular.

MARTÍ, J.; PASCUAL, J.; REBOLLO, O. (coords.) (2004): **Participación y desarrollo comunitario en el medio urbano**, Madrid, Iepala.

NAVARRO, S. (2004): **Redes sociales y construcción comunitaria. Creando (con)textos para una acción ecológica**, Madrid, CCS.

SANCHEZ, A (2007): **Manual de Psicología comunitaria. Un enfoque integrado**. Madrid, Pirámide.

TWELVETREES, A. (1988): **Treball de Comunitat**, Barcelona, Editorial Pòrtic S.A.

b) Artículos o llibres al dossier electrònic

BARBERO, J.M. (1996): **Viure el treball social social**, Girona, Ajuntament de Girona.

CARMONA, M.; CÉSPEDES, A.; VEGUÉ, E. (2005): "Construyendo trabajo comunitario desde los servicios públicos" a: Martí, J.; Pascual, J.; Rebollo, O. (coords.) (2004): **Participación y desarrollo comunitario en el medio urbano**, Madrid, Iepala.

CORTÈS, F. (2003): "Una aproximació als plans comunitaris: una manera d'organitzar la comunitat per a promoure processos de desenvolupament social", **Revista de Treball Social** n° 172. Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents socials de Catalunya.

CORTÈS,F.; ALEMANY,R.; LLOBET, M. AINSA,C. (2004): “Investigación en Trabajo Social Comunitario: el impulso de experiencias comunitarias desde tres equipos de servicios sociales de atención primaria”, **Servicios Sociales y Política Social** nº 67, Madrid, Consejo General de Colegios Oficiales de DTS

CORTÈS,F.; LLOBET, M (2006): La acción comunitaria desde el Trabajo Social. En: Ucar, X.; Llena, A.: **Miradas y dialogos en torno a la acción comunitaria**. Barcelona, Graò.

MARTÍ, J. (2005): “Diagnósticos comunitarios y participación local” a: Martí,J.; Pascual,J.; Rebollo, O. (coords.) (2004): **Participación y desarrollo comunitario en el medio urbano**, Madrid, Iepala.

PLANAS, F. ; PRAT,N. (2004) “Sant Roc : Generando vínculos comunitarios para la transformación de un barrio en desventaja” **Servicios Sociales y Política Social** nº 67, Madrid, Consejo General de Colegios Odiciales de DTS.